

Handläggare
Erika Mårkus
Telefon: 08-50825370
Jessica Lundkvist
Telefon: 08-508 25 181**Till**
Socialnämnden
2026-10-20

Insats utan behovsprövning - Vårdspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning

Pilotprojekt

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden beslutar att införa insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning utan individuell behovsprövning som ett pilotprojekt i stadsdelsnämnderna Farsta, Järva och Södermalm utifrån angivna villkor. De angivna villkoren för att ta del av insatsen, som en insats utan behovsprövning, är dessa: den enskilde är bosatt i någon av följande stadsdelsnämnder: Farsta, Järva eller Södermalm, den enskilde är 18 år eller äldre samt att den enskilde har en psykisk och/eller fysisk funktionsnedsättning. Samtliga villkor ska vara uppfyllda för att få ta del av insatsen utan behovsprövning. Pilotprojektet ska pågå under perioden 1 januari 2027 till och med 31 december 2027.
2. Socialnämnden beslutar att insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning utan individuell behovsprövning under pilotprojektiden, på grund av särskilda skäl, undantas från dokumentation av uppgifter som kan röja den enskildes identitet.

Sammanfattning

Enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (2025:400) får socialnämnden tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan behovsprövning. För att en insats ska kunna erbjudas utan behovsprövning krävs ett särskilt beslut från socialnämnden.

Insatser som ska erbjudas utan behovsprövning utgör en del av utvecklingen av första linjens socialtjänst i enlighet med socialtjänstlagens intentioner om en mer lätt tillgänglig och förebyggande socialtjänst. Vissa insatser erbjuds utan behovsprövning i hela staden, medan mer utvecklingsinriktade insatser behöver prövas genom pilotprojekt i utvalda stadsdelsnämnder. Vårdspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning är en sådan insats som föreslås att i ett pilotprojekt prövas att ges utan behovsprövning. Insatsen syftar till

att minska risken för att målgruppen utsätts eller utsätter andra för våld, detta genom att stärka självkänslan, öka kunskapen om våld och rättigheter samt utveckla verktyg för kommunikation och samtycke.

Genom att börja i liten skala i ett pilotprojekt kan staden se hur insatsen fungerar i praktiken, identifiera möjligheter, utmaningar och se resultat. Det är mer kostnadseffektivt att först prova att tillhandahålla insatsen i några stadsdelsnämnder och säkerställa att insatsen ger önskat resultat.

Insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning föreslås prövas och utvecklas i Farsta, Järva och Södermalms stadsdelsnämnder. En viktig del i genomförande av pilotprojektet är att löpande följa upp resultatet av insatsen, kostnader samt formen för tillhandahållandet av insatsen för att se att insatsen ger önskad effekt.

Bakgrund

Enligt 11 kap 5 § socialtjänstlagen (2025:400) får socialnämnden tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan behovsprövning. För att en insats ska kunna erbjudas utan behovsprövning krävs ett särskilt beslut från socialnämnden.

Kommunfullmäktige har tidigare fattat följande beslut om insatser utan behovsprövning:

- De insatser som stadsdelsnämnderna och socialnämnden tillhandahållit utan behovsprövning innan den nya socialtjänstlagen trädde i kraft ska fortsätta att tillhandahållas utan behovsprövning under perioden från och med 1 juli 2025 till och med den 31 oktober 2026 på samma sätt som tidigare. Uppgifter som kan röja den enskildes identitet ska på grund av särskilda skäl inte dokumenteras vid genomförande av dessa insatser, förutom vid genomförande av insatsen budget- och skuldrådgivning.¹
- Socialnämnden fick, inom de ansvarsområden som anges i reglemente för socialnämnden, KFS 2024:16, i uppdrag att till kommunfullmäktige föreslå vilka insatser i bilaga 1 till ärende KS 2025/308 som ska ges utan individuell behovsprövning över hela staden samt eventuella villkor som ska gälla för insatserna. Socialnämnden fick även i uppdrag att utreda och föreslå eventuella undantag, på grund av särskilda, från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet.²

¹ KS 2025/308

² KS 2025/308

- Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, och äldre- och våldsnämnden har, inom sina respektive ansvarsområden som anges i respektive reglemente, för socialnämnden KFS 2024:16, fått i uppdrag att i kommunfullmäktiges ställe besluta om vilka insatser som ska ges utan behovsprövning, eventuella villkor som ska gälla för insatserna och om insatserna på grund av särskilda skäl, ska undantas från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet. I uppdraget ingår också att besluta att en insats inte längre ska ges utan individuell behovsprövning. Beslutet gäller till och med 31 december 2028.³ Facknämnderna kan inom ramen för uppdraget besluta om insatser som syftar till ett tidigt och förebyggande stöd. Det kan vara insatser som är generellt utformade men också individuellt anpassade.

Insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning fanns inte med i Kommunfullmäktiges beslut om insatser som ska ges utan behovsprövning, KS 2025/308. Däremot fanns insatsen VIP-kurs (Viktig Intressant Person) med. Insatsen VIP-kurs får fortsatt erbjudas utan behovsprövning till och med 31 oktober 2026. VIP-kurs har, på uppdrag från Kommunfullmäktige, ingått i socialnämndens översyn över insatser. Utifrån förändrade former för återrapportering sker denna numera till socialnämnd. Översynen har visat att VIP-kurs idag erbjuds inom två stadsdelsnämnder.

VIP är ett våldsförebyggande program. Materialet till VIP har ursprung i det amerikanska programmet Children are People Too (CAP), som var ett stödprogram för barn till föräldrar med missbruksproblem. Det anpassades och utvecklades i Sverige genom att utgå från stödprogrammen hos Ersta värdpunkt och Föreningen Bojen. Det är Eskilstuna kommun som äger, förvaltar och reviderar utbildningsmaterialet samt ansvarar för att utbilda nya nationella VIP-gruppleddare. Idag används metoden i ett stort antal kommuner runt om i hela Sverige. Det övergripande syftet med VIP-programmet är att främja förutsättningar för god hälsa, jämlika relationer och känsla av sammanhang. En utvärdering¹ som Länsstyrelserna Stockholm, Skåne, Västerbotten och Västra Götaland initierade visar att insatsen hjälper vuxna med intellektuell funktionsnedsättning att få ökad självkännet och bättre kunskap om våld.

I översynen av insatser och metoder har det blivit tydligt att VIP är en metod för att genomföra en insats, och inte en insats i sig. Förvaltningens förslag är att i ett pilotprojekt i några stadsdelsnämnder pröva en ny insats, våldspreventiv samtalsgrupp

för personer med funktionsnedsättning, och att VIP används som metod för att genomföra den insatsen.

Ärendet

Personer med funktionsnedsättning är betydligt mer utsatta för våld⁴ än övriga befolkningen. Att leva med en eller flera funktionsnedsättningar innebär för många ett särskilt beroende av andra människor och sårbarhet i många situationer. I stadens program "Bryt upp" lyfts vikten av att arbeta för att öka förutsättningarna för att våldsutsatta med särskild sårbarhet ges tillgång till adekvata insatser. Att erbjuda våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättningar som en insats utan behovsprövning är en väg att gå för att arbeta våldsförebyggande och för att främja förutsättningar för god hälsa, jämlika relationer och en känsla av sammanhang.

Insatser som ska erbjudas utan behovsprövning utgör en del av utvecklingen av första linjens socialtjänst i enlighet med socialtjänstlagens intentioner om en mer lätt tillgänglig och förebyggande socialtjänst. Vissa insatser erbjuds utan behovsprövning i hela staden, medan mer utvecklingsinriktade insatser behöver prövas genom pilotprojekt i utvalda stadsdelsnämnder.

Våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning är en insats som föreslås prövas att ges utan behovsprövning i ett pilotprojekt. Genom att börja i liten skala kan staden se hur insatsen fungerar i praktiken, identifiera möjligheter, utmaningar och se resultat. Det är mer kostnadseffektivt att först prova att tillhandahålla insatsen i några stadsdelsnämnder och säkerställa att insatsen ger önskat resultat.

Våldspreventiv samtalsgrupp erbjuds redan utifrån VIP-programmet i två stadsdelsnämnder, Södermalm stadsdelsnämnd och Farsta stadsdelsnämnd. Södermalm stadsdelsnämnd har en utvecklad organisation för samtalsgrupperna och i Farsta stadsdelsnämnd är verksamheten under uppbyggnad.

Upplägg för genomförandet av pilotprojektet

Insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning föreslås att prövas och utvecklas i Farsta, Järva och Södermalms stadsdelsnämnder. Valet av stadsdelsnämnder har gjorts av Projekt Framtidens socialtjänsts operativa styrgrupp. Under pilotprojektet är det Farsta och Södermalms stadsdelsnämnder som tillhandahåller insatsen och erbjuder insatsen till personer som är bosatta i Farsta, Järva och

Södermalms stadsdelsområde. Järva stadsdelsnämnd deltar i förberedelse och uppföljning men kommer inte utföra insatsen.

Insatsens syfte och innehåll

Syftet med insatsen är att minska risken för att utsättas eller utsätta andra för våld genom att stärka självkänslan, öka kunskapen om våld och rättigheter samt utveckla verktyg för kommunikation och samtycke. VIP kommer att användas som metod för att genomföra insatsen under pilotprojektet. Insatsen genomförs i mindre grupper och med ett visst antal träffar utifrån olika samtalsteman per träff. Samtalen kan hantera områden som relationer, välmående och rättigheter.

Villkor för att ta del av insatsen utan behovsprövning

- Den enskilde är bosatt i någon av följande stadsdelsnämnder: Farsta, Järva eller Södermalm.
- Den enskilde är 18 år eller äldre.
- Den enskilde har en psykisk och/ eller fysisk funktionsnedsättning.

Samtliga villkor ska vara uppfyllda för att få ta del av insatsen utan behovsprövning.

Dokumentation av insatsen utan behovsprövning

Enligt 14 kap 5 § socialtjänstlagen får socialnämnden, om det finns särskilda skäl, besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning. Utifrån insatsens karaktär finns det särskilda skäl att inte dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet vid genomförandet av insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning.

Bedömningen om undantag från dokumentationsskyldigheten grundas i att det inte är lämpligt eller behovligt att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer.

Samtalen kan vara av mycket känslig karaktär och i de fall samtalsgrupperna skulle omfattas av dokumentationskrav så kan det få en hämmande effekt på deltagarna. Undantag från dokumentation bedöms sänka trösklarna till deltagande.

Syftet med dokumentationsskyldigheten i socialtjänstlagen är bland annat att följa upp resultat av insatser. En risk med att undanta insatsen från dokumentation av uppgifter som kan röja den enskildes identitet är att det försvårar möjligheten att mäta resultatet av insatsen för den enskilde. I en stödgrupp är det svårt att följa upp resultat för varje enskild individ. Risken bedöms därför inte ha någon större påverkan. Andra sätt att följa upp insatsen bedöms vara mer lämpliga.

Uppföljning

Insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning kommer att följas upp i samtliga stadsdelsnämnder som genomför pilotprojektet. Under projekttidens gång kommer socialförvaltningen att stötta med analys av insamlade data samt återkoppling av resultat till berörda stadsdelsnämnder. Lärdomar och resultat kommer i samband med att pilotprojektet avslutas att spridas till samtliga stadsdelsnämnder. Om staden efter piloten väljer att breddinföra insatsen Våldspreventiv samtalsgrupp kan fler metoder användas. Det är av vikt att följa resultat från forskning på området för att välja metoder som påvisar god effekt och bygga en kunskapsbaserad socialtjänst.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling på socialförvaltningen. Stadsledningskontorets juridiska avdelning har deltagit i ärendets beredning. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgrupp den 14 oktober. Socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor har tagit del av ärendet den 15 oktober.

Jämställdhetsanalys

Enligt socialtjänstlagen ska socialtjänsten främja jämlika och jämställda levnadsvillkor. Vad gäller insatser utan behovsprövning blir det viktigt att följa vilka som tar del av insatser och säkerställa att socialtjänsten når de individer som är i behov av stöd oavsett kön, ålder eller bakgrund. Socialtjänstens insatser ska vara kunskapsbaserade vilket ställer krav på uppföljning. Insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning kommer att följas upp under projekttiden. En del i uppföljningen är att följa vilka som tar del av insatsen.

Konsekvenser för barn

Enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen ska det vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Om ett ärende eller beslut bedöms ha betydande inverkan och i hög grad påverka barns rättigheter och levnadsvillkor behöver barnets bästa utredas och beaktas. Insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning berör inte barn direkt men kan beröra barn indirekt exempelvis genom att en förälder eller annan närstående tar del av insatsen. Socialnämnden bedömer att insatsen gynnar barn genom att föräldrar eller närstående med funktionsnedsättning får verktyg att förebygga våld och skapa tryggare relationer vilket bidrar till barnets bästa.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Möjligheten att ge insatser utan behovsprövning är ny för kommunerna vilket bland annat syftar till att sänka trösklarna till socialtjänsten. Under åren fram till och med 2028 krävs att Stockholms stad har en hög takt för att hinna genomföra omställningen med stöd av de statliga medel som aviserats under perioden. Möjligheten att genomföra pilotprojekt för att prova och utvärdera insatser bedöms vara ett viktigt verktyg för att ta fram nya och träffsäkra insatser. Aktuellt förslag, att pröva insatsen våldspreventiv samtalsgrupp för personer med funktionsnedsättning som insats utan behovsprövning, är ett steg i utvecklingen till att kunna erbjuda invånare ett mer tillgängligt och förebyggande stöd och även ett viktigt steg i stadens omställning till ny socialtjänstlag. Förslaget innefattar också att inte dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet vid genomförandet av insatsen som insats utan behovsprövning.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden beslutar enligt förvaltningens förslag till beslut enligt ovan.

Veronica Carstorp Wolgast
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

ⁱ [Utvärdering av VIP \(Viktig Intressant Person\) – ett våldsförebyggande program för personer med intellektuell funktionsnedsättning | Länsstyrelsen Stockholm](#)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Carstorp Wolgast, Socialdirektör	2026-10-09
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2026-10-09